

7262 Sayılı Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun Hakkında Hafıza Merkezi İçin Hazırlanan Değerlendirme

Giriş	1
7262 Sayılı Kanun ve Sivil Toplum	3
Terörizmin Finansmanı Suçu	6
Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar ve Terörün Finansmanı	8
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluş Tanımı	9
Odaklı ve Risk Temelli Yaklaşım	10
Sürdürülebilir Destek	13
İzleme ve Denetim	14
Hedef Gözetim Finansal Yaptırımlar ve Terörün Finansmanı	15
BMGK Kararları, FATF Tavsiyeleri ve İnsan Hakları Hukuku	19
Sonuç: 7262 Sayılı Kanunun Değerlendirilmesi	22
Tablo: 7262 Sayılı Kanun ile ilgili BMGK Kararları ve FATF Tavsiyeleri	25
Faydalı Bağlantılar	26

Betül Durmuş

Giriş

7262 sayılı Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun 27 Aralık 2020 tarihinde Genel Kurul'da görüşülerek kabul edilmiş, Cumhurbaşkanı'nın onayını takiben 31 Aralık 2020 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Kanunun Türk Ticaret Kanunu'nda değişiklik öngören maddeleri haricinde diğer maddeleri Resmî Gazete'de yayım tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Kanun başlığı, kapsamın kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanının önlenmesi ile sınırlı olduğu izlenimini uyandırır da 7262 sayılı Kanun terörizmin finansmanı ve suç gelirlerinin aklanması konusunda da bir dizi değişiklik getirmiştir. Bu haliyle Kanun, kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanına ilişkin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi

(BMGK) kararları ve Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nin 2012 yılında kabul ettiği Tavsiye 7'nin ötesinde pek çok FATF Tavsiyesini iç hukuka aktarmaktadır.¹

Kanun, Dernekler Kanunu ve Yardım Toplama Kanunu'nda getirdiği değişiklikler ile örgütlenmeyi önleyici ve caydırıcı nitelikte olduğu² ve örgütlenme özgürlüğünü hukuka aykırı bir şekilde sınırlandırdığı³ gerekçeleriyle eleştiriye konu olmuştur. Ayrıca Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunda yapılan ve avukatları yükümlüler kapsamına alan değişikliğin “muhabir avukat” yaratma amacı taşıdığı ve avukatın sır saklama yükümlülüğünü ihlal ettiği ileri sürülmüştür.⁴ Bunlara ek olarak, Adalet Komisyonu ve Genel Kurul görüşmelerinde FATF'nin “siyasi nüfuz sahibi kişiler” hakkındaki tavsiyesinin Kanun kapsamına alınmaması eleştirilmiştir.⁵

Bu değerlendirme notu, 7262 sayılı Kanunun sivil toplumu ilgilendiren hükümlerini BMGK Kararları, FATF Tavsiyeleri ve bunların uluslararası insan hakları yükümlülükleri ile ilişkisi çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla ilk bölüm, sivil toplum üzerinde

¹ Bkz. 7262 sayılı Kanun ile ilgili BMGK Kararları ve FATF Tavsiyelerini listeleyen Ek Tablo. Ayrıca bkz. International Standards on Combating Money Laundering And The Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations (Updated October 2020)

² Nuray Özdoğan, “Sivil Toplum Tehdit ve Tenkil Yasası” Birikim, 8 Ocak 2021 <https://birikimdergisi.com/guncel/10424/sivil-toplumu-tehdit-ve-tenkil-yasasi>

³ İnsan Hakları Derneği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Hak İnisiyatifi Derneği, Yurttaşlık Derneği, Eşit Haklar İçin İzleme Derneği ve Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi'nin ortak değerlendirmesine şuradan erişilebilir: <https://ihop.org.tr/kitle-imha-silahlarinin-yayilmasin-finansmaninin-onlenmesine-iliskin-kanun-teklifine-dair-degerlendirme/>

⁴ İstanbul Barosu'nun bu konudaki açıklamasına şuradan erişilebilir: <https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=16110&Desc=Avukat%C4%B1-Muhbir-Yapan-D%C3%BCzenleme-Kabul-Edilemez>

⁵ İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve 43 Milletvekilinin Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/3261) ve Adalet Komisyonu Raporu şuradan erişilebilir: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss247.pdf> ; Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul Tutanağı 27. Dönem 4. Yasama Yılı 40. Birleşim şuradan erişilebilir: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic?P4=23533&P5=H&PAGE1=1&PAGE2=120

etkisi olabilecek özellikle terörün finansmanının önlenmesine yönelik Yardım Toplama Kanunu, Dernekler Kanunu ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunda yapılan değişiklikleri özetlemektedir. İkinci bölüm, Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme ve FATF Tavsiyeleri ışığında terörizmin finansmanının cezalandırılması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Üçüncü bölüm, FATF'nin kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik 8 numaralı Tavsiyesini incelemektedir. Dördüncü bölüm, terörün finansmanı ile ilgili hedeflenen finansal yaptırımlar öngören BMGK kararları ve FATF'nin 6 numaralı Tavsiyesini incelemektedir. Bu iki bölümde FATF'nin Türkiye hakkındaki karşılıklı değerlendirme raporlarındaki bulguları ve diğer devletlerin konu ile ilgili uygulamalarına da yer verilecektir. Beşinci bölüm, BMGK Kararları ve FATF Tavsiyeleri ile uluslararası insan hakları yükümlülüklerinin ilişkisini tartışmaktadır. Değerlendirme notu son olarak 7262 Sayılı Kanunun genel bir değerlendirmesini sunmaktadır.

7262 Sayılı Kanun ve Sivil Toplum

7262 sayılı Kanunun sivil toplum kuruluşları açısından doğrudan sonuç doğuracak düzenlemelerinden ilki yardım toplama faaliyeti ile ilgilidir. Kanunun genel gerekçesinde suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadeleye ek olarak “toplumda var olan yardımlaşma duygusunun istismar edilmesinin önlenmesi” amacı dile getirilmiştir. İlk olarak, 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun 6. maddesine getirilen ek fıkra, internet üzerinden yardım toplama faaliyetine ilişkindir. Buna göre, izinsiz yardım toplama faaliyetinin internet üzerinden yapılması halinde valilik veya İçişleri Bakanlığı tarafından içerik ve/veya yer sağlayıcıya içeriğin kaldırılması için bildirimde bulunulur. İçeriğin 24 saat içinde kaldırılmaması ya da içerik ve/veya yer sağlayıcıya bildirimde bulunulamaması halinde sulh ceza hakimliğine içeriğe erişimin engellenmesi amacıyla başvuruda bulunulabileceği düzenlenmektedir.

Yardım toplama faaliyetine ilişkin ikinci değişiklik ile Yardım Toplama Kanunu'na aykırı eylemler için öngörülen idari para cezaları artırılmıştır. Örneğin, değişiklik öncesi yedi yüz Türk Lirası idari para cezası öngörülen izinsiz yardım toplama eylemi için beş bin Türk Lirasından yüz bin Türk Lirasına kadar idari para cezası öngörülmüştür.

Sivil toplumu doğrudan etkileyecek ikinci düzenleme, merkezleri yurtdışında bulunan dernekler ve vakıfları ilgilendirmektedir. Dernekler Kanunu'nun ilk maddesine yapılan

ekleme ile merkezleri yurt dışında bulunan dernekler ve vakıflar da Kanunun kapsamına alınmıştır.

Üçüncü düzenleme, dernek kurma hakkına ek bir sınırlama getirmektedir. Dernekler Kanunu'nun 3. maddesine getirilen ek fıkra, terörizmin finansmanı kapsamında yer alan suçlar ile uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarından mahkûm olanların derneklerin genel kurulu dışındaki organlarında görev alamayacaklarını ifade etmektedir. Yine aynı fıkraya göre, dernek organlarına seçildikten sonra sayılan suçlardan mahkûm olanların görevi sona erecektir.

Dördüncü düzenleme, derneklerin denetimine ilişkindir. Dernekler Kanunu'nun 19. maddesinde yapılan değişikliklere göre, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıklarına ilişkin denetimlerin “yapılacak risk değerlendirmelerine göre üç yılı geçmeyecek şekilde her yıl yapılması” düzenlenmiştir. Denetim, İçişleri Bakanı veya mülki idare amiri tarafından kamu görevlilerine yaptırılabilir ve derneklere ait her türlü tesis, müessese ve ortaklığı bulunan kuruluşları da kapsamaktadır.

Beşinci düzenleme, derneklerin yurtdışı yardımlarıyla ilgilidir. Dernekler Kanunu'nun 21. maddesine getirilen ek fıkraya göre yurtdışı yardımı yapılmadan önce mülki idari amirliğe bildirim yapılması gereklidir.

Altıncı düzenleme, görevden uzaklaştırma ve faaliyetten alıkoymayı düzenlemektedir. Dernekler Kanunu'na eklenen 30/A maddesine göre, “bir derneğin faaliyeti çerçevesinde 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında yer alan suçlar ile Türk Ceza Kanunu'nda yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarından dolayı derneğin genel kurulu dışındaki organlarında görevli olanlar veya ilgili personel hakkında kovuşturma başlatılması hâlinde bu kişiler veya bu kişilerin görev yaptığı organlar geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanı tarafından görevden uzaklaştırılabilir.” Görevden uzaklaştırma tedbirinin yeterli olmaması ve gecikmesinde sakınca bulunması halinde İçişleri Bakanı, derneği geçici olarak faaliyetten alıkoyabilir ve derhâl mahkemeye başvurur. Mahkeme, geçici olarak faaliyetten alıkoymaya ilişkin kararı verdikten sonra Türk Medeni Kanunu'nun derneğin feshedilmesine ilişkin hükümlerine göre yargılama yapar.

Bu düzenleme ile görevden uzaklaştırma ve faaliyetten alıkoyma tedbirine konu olacak eylemlerin kapsamını anlamak açısından 6415 sayılı Kanunun incelenmesi önem taşımaktadır. Bu Kanun kapsamında fon sağlanması ve toplanması yasak fiiller arasında öncelikle “bir halkı korkutmak veya sindirmek ya da bir hükûmeti veya uluslararası kuruluşu herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacıyla, kasten öldürme veya ağır yaralama fiilleri” sayılmıştır.⁶ İkinci olarak kapsama 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terör suçu olarak kabul edilen fiiller alınmıştır.⁷ Son olarak fon sağlanması ve toplanması yasak fiiller arasında Türkiye’nin taraf olduğu terörizmle ilgili dokuz uluslararası sözleşme tarafından yasaklanan fiiller sayılmıştır.⁸ 6415 sayılı Kanuna göre, bu sayılan fiillerin gerçekleştirilmesinde tümüyle veya kısmen kullanılması amacıyla veya kullanılacağını bilerek ve isteyerek belli bir fiille ilişkilendirilmeden dahi bir teröriste veya terör örgütlerine fon sağlamak “terörizmin finansmanı suçu” olarak tanımlanmıştır.⁹

Yedinci düzenleme, Dernekler Kanunu’na aykırı eylemlere yönelik ceza hükümlerinde değişiklik öngörmektedir. Hapis veya idari para cezası öngörülen eylemler arasında iç denetim sırasında bilgi ve belge sunulmaması, kaybolan veya okunamayan defter ve belgelerin süresi içinde ibraz edilmemesi ve yedi bin Türk Lirasını aşan para transferlerinde finansal kanalların kullanılmaması da yer almaktadır.

⁶ Bkz. Madde 3 (1) (a).

⁷ Bkz. Madde 3 (1) (b). Terörle Mücadele Kanunu’nun 3. maddesine göre “terör suçları”, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320. maddeleri ile 310. maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçları ifade etmektedir.

⁸ Türkiye’nin taraf olduğu bu sözleşmeler sırasıyla şunlardır: Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında Sözleşme, Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşme, Diplomasi Ajanları da Dahil Olmak Üzere Uluslararası Korunmaya Sahip Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme, Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme, Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme, Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşmeye Munzam, Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanun Dışı Şiddet Olaylarının Önlenmesine İlişkin Protokol, Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme, Kıta Sahanelerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokol, Terörist Bombalamalarının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme.

⁹ Bkz. Madde 4.

Türkiye’de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarını etkileyen son düzenleme, 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 7. maddesinde yapılan değişikliklerdir.¹⁰ Bu değişiklikler ile BMGK Kararları ile listelenen kişi, kuruluş ya da organizasyonlar dışında “mahkemelerce terör örgütü olduğuna kesin olarak karar verildikten sonra” 6415 sayılı Kanun kapsamında fon toplanması ve sağlanması yasak fiilleri ve terörizmin finansmanı suçunu işlediğine dair “makul sebeplerin varlığına istinaden” kişi, kuruluş ve organizasyonların yurtdışında ve Türkiye’de bulunan malvarlığının dondurulmasına karar verilebilecektir. Yurtdışındaki varlıkların dondurulmasının önerilmesi Değerlendirme Komisyonu’nun önerisi üzerine Cumhurbaşkanı kararı ile; Türkiye’de bulunan malvarlığının dondurulması kararı ise yine Değerlendirme Komisyonu’nun önerisi üzerine Hazine ve Maliye Bakanı ile İçişleri Bakanı tarafından birlikte alınacaktır. Türkiye’de bulunan malvarlığının dondurulması kararı derhal uygulanacak ve kırk sekiz saat içinde ağır ceza mahkemesinin onayına sunulacaktır. Mahkemenin beş gün içinde karar vermesi gerekecek ve bu karara karşı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz edilebilecektir.

Terörizmin Finansmanı Suçu

2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri’ni hedef alan terörist eylemlerin sonrasında daha önce suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele amacıyla kurulmuş olan FATF’nin yetkisi terörün/terörizmin finansmanını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 2012 yılında Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin 40 Tavsiye ile Terörizmin Finansmanına Dair Özel Tavsiyeler gözden geçirilerek birleştirilmiştir. Yeni metinde yer alan Tavsiye 5, ülkelerin terörün finansmanını Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme’yi esas alarak suç saymalarını ve sadece terör eylemlerinin finansmanını değil, belirli bir terör eylemi veya eylemleri ile bağlantılı olmasa bile terör örgütlerinin ve bireysel teröristlerin finansmanını da suç olarak belirlemelerini istemektedir.

Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme’nin 2. maddesine göre terörizmin finansmanı kapsamına giren ilk eylem grubu, terörizm ile ilgili dokuz uluslararası

¹⁰ Kişi ve kuruluşların malvarlığının dondurulması tedbiri 7262 sayılı Kanunun 3. ve 37. maddesinde de yer almaktadır. Ancak bunlar BMGK kararlarının kapsamına ve BMGK tarafından belirlenen listeye tabi olduğundan burada yalnızca BMGK 1373 sayılı Karar uyarınca Türkiye’nin resen alabileceği malvarlığı dondurulması tedbirine odaklanılmıştır.

sözleşme kapsamında suç sayılan eylemlerdir. Bunlar dışında, bir sivilin ölümüne ya da ciddi olarak yaralanmasına yol açma amacı taşıyan ya da bir silahlı çatışma durumunda çatışmalara doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler için fon sağlanması ve toplanması de Sözleşmenin kapsamına girmektedir. Ancak bu ikinci grup eylemlerin niteliği veya kapsamı itibarıyla, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacını gütmeleri gerekir.

FATF, “terörist eylem” tanımını Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme’nin 2. maddesine dayandırmaktadır. “Terörist” ya da “terörist örgüt” terimleri ise terörist eylemlerde bulunan, bulunmaya teşebbüs eden, bu eylemlere katılan, başka kişileri bu eylemlere katılmaya yöneltten ya da organize eden veya bu eylemlere katkıda bulunan gerçek kişiler ya da örgütler olarak tanımlanmıştır.¹¹ FATF, bu tanımların dolaylı olmasına gerekçe olarak terör ya da terörizm konusunda uluslararası kabul gören bir tanımın olmamasını göstermektedir. FATF’ye göre, böyle bir tanımın yokluğunda Sözleşmenin 2. maddesi ile uyumlu olduğu sürece ülkelere terörist ya da terör örgütü tanımlarını yapabilmeleri için bir esneklik tanınabilir.¹²

FATF’nin Tavsiye 5 ile ilgili Yorum Notu’na göre terörizmin finansmanının ayrı bir suç kategorisi olarak tanınması gereklidir. Bu açıdan teröre yardım ya da teşebbüs suçları yeterli değildir.¹³ Ayrıca terörün finansmanının cezalandırılması için fonların terörist bir eylemin gerçekleştirilmesi için kullanılması ve spesifik olarak belli terörist eylemlerle bağlantısının bulunması gerekmektedir.¹⁴ Ancak ülkeler terörün finansmanı yönünde bir kastın varlığının nesnel ve maddi koşullarla ortaya konduğundan emin olmalıdır.¹⁵ Suçun manevi unsurunu oluşturan bu husus, terörizmin finansmanı suçunda açıkça belirtilmese de ülkenin genel ceza hukuku kurallarına dayanabilir.¹⁶

¹¹ Terörist eylem, terörist ve terörist örgüt terimlerinin FATF tarafından kabul edilen İngilizce tanımlarına şuradan erişilebilir: <https://www.fatf-gafi.org/glossary/s-t/>

¹² FATF Guidance: Criminalizing Terrorist Financing (Recommendation 5) (October 2016), par. 25.

¹³ Interpretive Note to Recommendation 5 (Terrorist Financing Offence), par. 4.

¹⁴ Interpretive Note to Recommendation 5 (Terrorist Financing Offence), par. 6.

¹⁵ Interpretive Note to Recommendation 5 (Terrorist Financing Offence), par. 7.

¹⁶ FATF Guidance: Criminalizing Terrorist Financing (Recommendation 5) (October 2016), par. 60.

FATF, Türkiye ile ilgili 2019 Karşılıklı Değerlendirme Raporu'nda 6415 sayılı Kanunda yer alan terörizmin finansmanı suçu ile ilgili düzenlemeleri “çoğunlukla uyumlu” olarak değerlendirmiştir. Buna göre, 6415 sayılı Kanunun 3. maddesinde düzenlenen fon sağlanması ve toplanması yasak fiiller Sözleşmenin 2. maddesi ile uyumludur. Ayrıca, belli bir terörist eylemin ya da eylemlerin gerçekleşmesi şartının aranmaması, teröristlerin yer değiştirmesinin finansmanının da kapsama alınması ve fonların kaynağının meşru olup olmamasının suçun tanımını etkilememesi Tavsiye 5 ile uyumlu görülmüş ve öngörülen hapis cezaları caydırıcı ve orantılı bulunmuştur. FATF'ye göre Tavsiye 5 açısından tek sorun, tüzel kişiler açısından öngörülen yaptırımların yeterli düzeyde caydırıcı olmamasıdır.¹⁷

Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar ve Terörün Finansmanı

2001 yılında kabul edilen Terörizmin Finansmanına Dair Özel Tavsiyeler, aynı konuya eğilen daha önceki BMGK Kararları ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme'den farklı olarak ilk defa kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik bir düzenleme getirmiştir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik Özel Tavsiye VIII ile ülkelerin terörizm finansmanı için kötüye kullanılabilir kuruluşlarla ilgili kanun ve düzenlemelerinin yeterli olup olmadığını gözden geçirmeleri istenmekteydi ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların “özellikle savunmasız” olduğu vurgulanmaktaydı.¹⁸

2012 yılında gözden geçirilen yeni metinde yer alan Tavsiye 8, kâr amacı gütmeyen kuruluşları topyekün savunmasız ilan eden metne yönelik eleştiriler ve değişiklik önerilerini¹⁹ takiben 2016 yılında tekrar gözden geçirilmiştir. Daha önce yorum notunda vurgulanan risk temelli yaklaşım ve orantılı tedbirler alınması gerekliliği de tavsiye metnine işlenmiştir. Bu önemli değişikliklerden sonra Tavsiye 8, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve terörün finansmanı ile ilgili şu tavsiyeleri içermektedir:

¹⁷ Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Turkey Mutual Evaluation Report (December 2019), s. 169-170.

¹⁸ FATF IX Special Recommendations (October 2001)
<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-%20IX%20Special%20Recommendations%20and%20IN%20rc.pdf>

¹⁹ Global NPO Coalition, Proposal for Revision of Text of FATF Recommendation 8 and its Interpretive Note (9 October 2015)
<https://fatfplatform.org/news/proposal-for-revision-of-text-of-fatf-recommendation-8-and-its-interpretive-note/>

Ülkeler terörizmin finansmanı istismarına karşı savunmasız olduğunu tespit ettikleri kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla ilgili kanun ve düzenlemelerin yeterliliğini gözden geçirmelidir. Ülkeler kâr amacı gütmeyen kuruluşları, aşağıdaki yollarla yapılanlar dahil, terörizmin finansmanı istismardan korumak için risk bazlı yaklaşım doğrultusunda odaklı ve orantılı tedbirler uygulamalıdır:

- (a) terör örgütleri tarafından yasal kuruluş görüntüsü verilmesi,*
- (b) yasal kuruluşların, malvarlığının dondurulması tedbirlerinden kaçmak amacı da dahil, terörün finansmanı amacıyla bir araç olarak kullanılması,*
- (c) yasal amaçlı fonların el altından terörist örgütlere yönlendirilmesinin gizlenmesi veya karartılması.*

Kar Amacı Gütmeyen Kuruluş Tanımı

FATF, Tavsiye 8 için hazırladığı yorum notunda kâr amacı gütmeyen kuruluş kavramını şu şekilde tanımlamaktadır:

Kâr amacı gütmeyen kuruluş, hayırsever, dini, kültürel, eğitime ilişkin, sosyal veya kardeşlik amaçlarıyla ya da başka bir tür “iyi iş” yapılması amacıyla öncelikli olarak para toplamak ve dağıtmak işiyle ilgilenen bir tüzel kişi, oluşum veya örgütü ifade eder.²⁰

FATF, Tavsiye 8’in yalnızca bu tanıma giren kâr amacı gütmeyen kuruluşları kapsadığını, bütün “kâr amacı gütmeyen kuruluş evrenine” uygulanamayacağını belirtmektedir.²¹ Tanımda yer alan “öncelikli olarak para toplamak ve dağıtmak işiyle ilgilenen” ifadesi tanımın savunuculuk faaliyeti yürüten örgüt ve oluşumları dışta bıraktığı şeklinde yorumlanmaktadır.²²

Dolayısıyla Tavsiye 8 devletlere hangi örgüt ya da oluşumların FATF tanımıyla “kâr amacı gütmeyen kuruluş” sayılacağına karar verme serbestisi tanımaktadır. Örneğin Kanada, 2015 yılında yaptığı risk değerlendirmesine göre terör finansmanı amacıyla kötüye kullanılma riski en yüksek olan kuruluşların hayır kuruluşları olduğuna ve Tavsiye 8’i yalnızca bu kuruluşlar

²⁰ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 1.

²¹ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 1.

²² Van, der Does de Willebois, Emile J. M., *Nonprofit Organizations and the Combatting of Terrorism Financing: A Proportionate Response*, World Bank Publications, 2010., s.8.

için uygulamaya karar vermiştir.²³ Benzer şekilde Birleşik Krallık da hayır kuruluşlarının FATF tanımına uyduğuna karar vermiştir.²⁴ Man Adası ise FATF tanımını esas alarak “özelleştirilmiş kâr amacı gütmeyen kuruluş” adında ayrı bir kategori oluşturmuştur. Buna göre, yıllık geliri 5000 GBP üzerinde olan ve özellikle yüksek riskli ülkelerden gelir elde eden kuruluşlar kapsama alınmıştır. Man Adası, bu kategoriyi tanımlarken FATF tanımında yer alan başka bir tür “iyi iş” yapılması amacını belirsizlik yarattığı gerekçesiyle dışta bırakmıştır. Man Adası’nın bu uygulaması FATF tarafından en iyi örneklerden biri olarak gösterilmiştir.²⁵

Odaklı ve Risk Temelli Yaklaşım

Tavsiye 8, kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla ilgili tedbirlerin odaklı ve risk temelli bir yaklaşım içerisinde alınmasını istemektedir. Bu yaklaşım yalnızca terörizmin finansmanı açısından değil, suç gelirlerinin aklanması ve kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanı bakımından geçerli olan genel bir ilke olarak Tavsiye 1’de de ortaya konulmuştur. Tavsiye 1’e göre ülkeler “kendi suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı risklerini tespit etmeli, değerlendirmeli ve kavramalı; risklerini değerlendirmek için eylemleri koordine edecek bir makam ya da mekanizma oluşturulması da dahil gerekli tedbirleri almalı ve bu risklerin etkili bir şekilde azaltılmasını sağlamak amacıyla kaynakları tahsis etmelidir.” Risk değerlendirmelerine göre alınacak tedbirler tespit edilen riskler ile orantılı olmalıdır.

FATF’nin Tavsiye 8 için hazırladığı yorum notuna göre, kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik risk temelli yaklaşım her ülkede sektörün çeşitliliğini ve farklı bileşenlerin değişen oranlarda risk altında olabileceği gerçeğini göz ardı etmemelidir. Ayrıca meşru yardım faaliyetlerinin gelişmesine duyulan ihtiyaç ve terörün finansmanı için sahip olunan imkanların kısıtlı olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.²⁶ Odaklı yaklaşım, meşru yardım faaliyetlerini “rahatsız etmemeli ya da caydırmamalıdır.” Kâr amacı gütmeyen kuruluşların

²³ Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Canada Mutual Evaluation Report (September 2016), par. 183.

²⁴ Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures United Kingdom Mutual Evaluation Report (December 2018), s. 189.

²⁵ Best Practices: Combating the Abuse of Non-Profit Organisations (Recommendation 8) (June 2015), s. 38.

²⁶ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 4(a).

işleyişinde hesap verebilirlik, doğruluk ve kamu güvenini sağlamak esastır.²⁷ Ülkeler, kâr amacı gütmeyen bir kuruluşun terörün finansmanı amacıyla kullanıldıklarından şüphe ettiklerinde önceliği teröre yönelik bu desteğin soruşturulması ve sona erdirilmesine vermelidir. Bu amaçla alınan tedbirler, “meşru ve masum yardım faaliyetlerinin yararlanıcıları üzerindeki olumsuz etkiyi mümkün olduğunca en aza indirmelidir.”²⁸

FATF’ye göre, tüm kâr amacı gütmeyen kuruluşlar yüksek risk altında olmadığı için ülkeler hangi kuruluşların FATF’nin tanımı kapsamında olduğunu belirlemeli ve hangi kuruluşların nitelikleri ya da yürüttükleri faaliyetler sebebiyle daha yüksek risk altında olduğunu tespit etmelidir.²⁹ Bu noktada kâr amacı gütmeyen kuruluşların faaliyetlerinin türüne göre ayrıştırılması önem taşımaktadır.

FATF, kâr amacı gütmeyen kuruluşun yürüttüğü faaliyet türü ile taşıdığı risk arasında önemli bir korelasyon olduğunu ifade etmektedir. FATF’nin kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörün finansmanı için kötüye kullanıldığı 102 örneği incelediği çalışması, bu örneklerin çoğunun *hizmet faaliyeti* yürüten kuruluşlar olduğunu ortaya koymuştur. Bu kuruluşlar, barınma, eğitim, sosyal hizmetler ya da sağlık konularında faaliyet yürütmektedir. FATF’ye bu çalışma için bildirilen örneklerden hiçbiri, spor, sanat, kültür, çıkar temsili ya da savunuculuk konularında faaliyet yürüten bir kuruluş değildir.³⁰ Bundan hareketle FATF şu bulguyu vurgulamaktadır:

*En fazla risk altında olan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar hizmet faaliyeti yürüten ve aktif bir terör tehdidine yakın olanlardır. Bu, aktif bir terör hedefi olan bir çatışma bölgesine yakınlığı ifade edebilir. Ancak bu aynı zamanda yerel olarak fakat yardım veya saklanma için terörist bir hareket tarafından hedef alınan bir kitle içinde faaliyet gösteren kuruluşları da ifade edebilir. Her iki durumda riskin temel belirleyicisi coğrafi değil, aktif bir tehdide yakınlıktır.*³¹

²⁷ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 4 (d).

²⁸ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 4(e).

²⁹ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 5.

³⁰ FATF Report: Risk of Terrorist Abuse in Non-Profit Organisations (June 2014), s. 6. Bu kuruluşların faaliyetleri FATF tarafından “expressive activities” olarak sınıflandırılmıştır.

³¹ FATF Report: Risk of Terrorist Abuse in Non-Profit Organisations (June 2014), s. 1.

2018 yılında Türkiye tarafından yapılan Ulusal Risk Değerlendirmesi (URD) de bu bulguyu doğrulamaktadır.³² Türkiye'nin 2019 Karşılıklı Değerlendirme Raporu'nda ifade edildiği üzere, URD sonucunda en yüksek risk taşıyan kâr amacı gütmeyen kuruluşların ülkenin güneyinde çatışma bölgesine yakın faaliyet gösteren insani yardım kuruluşları olduğu tespit edilmiştir. Raporda, kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik süregelen tehdit ve riskler arasında özellikle Irak ve Suriye'deki IŞİD aktiviteleri, Suriyeli mülteci akını ve yakın çatışma bölgelerindeki şehir inşa çalışmalarıyla ilgili harcamalar gösterilmiştir.³³ İnsani yardım hizmeti yürüten kuruluşların terörün finansmanı açısından en yüksek riski taşıdığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) tarafından hazırlanan rehberde de belirtilmiştir.³⁴

Sürdürülebilir Destek

Tavsiye 8 ile ilgili Yorum Notu'nda belirtildiği üzere, kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörün finansmanı için kötüye kullanılmasını tespit etmek, önlemek ve bununla mücadele etmek için *etkili bir yaklaşım* gerekmektedir. Bu etkili yaklaşım şu unsurları barındırmalıdır: i) sürdürülebilir destek, ii) hedef gözetilen ve risk temelli denetim ve izleme, iii) etkili soruşturma ve bilgi toplama ve iv) uluslararası iş birliği için etkili mekanizmalar.³⁵

Sürdürülebilir destek, ülkelerin kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve onların bağışçılarının terörün finansmanı konusunda bilinç kazanmasını teşvik etmesi, bu konuda onlara yardım

³² 2016/22 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Mali Eylem Görev Gücü IV. Tur Değerlendirmelerine hazırlık çalışmaları kapsamında Ulusal Risk Değerlendirme Projesi ve Eylem Planı hazırlanmasına karar verilmiştir. MASAK'ın 2019 yılı Faaliyet Raporunda Ulusal Risk Değerlendirmesinin tamamlandığı ve 2018 yılında FATF'ye sunulduğu bilgisi yer almaktadır. Ancak bu değerlendirmeye MASAK'ın web sitesinden ulaşılabilmiştir.

³³ Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Turkey Mutual Evaluation Report (December 2019), s. 177.

³⁴ T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, *Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörün Finansmanı Amacıyla Suistimalinin Önlenmesine Yönelik Rehber* (2019) şuradan erişilebilir: https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_1103_250619/terorun-finansmani-amaciyla-suistimalini-n-onlenmesine-yonelik-rehber-turkce.pdf

³⁵ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 6.

sağlaması ve eğitim programları düzenlemesini gerektirir.³⁶ Ülkeler riskleri ele alan en iyi örnekleri geliştirmek amacıyla kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla birlikte çalışmalı ve işlemlerini mümkün olduğunca finansal kanallarla yapmaları konusunda onları teşvik etmelidir.³⁷

Sürdürülebilir destek FATF tarafından hükümetler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar arasında iki taraflı ve süregelen bir diyalog şeklinde tarif edilmektedir. Bu diyalog ile hükümetler kâr amacı gütmeyen kuruluşların ihtiyaçlarını ve sorunlarını öğrenebilir, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ise kendi taşıdıkları riskleri ve bunlarla nasıl mücadele edeceklerini anlayabilirler.³⁸

FATF tarafından sürdürülebilir destek konusunda en iyi örneklerden biri olarak gösterilen Birleşik Krallık'ta İngiltere ve Galler Hayır Komisyonu, destek konusunda özel bir ekip kurarak kötüye kullanılmaya açık sektörlerdeki kuruluşlara destek olmaktadır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla iş birliği halinde hazırladıkları çevrimiçi rehber, terörizm mevzuatının nasıl uygulandığı, fonların nasıl güvenli bir biçimde toplanabileceği ve kuruluşların kendilerini radikal gruplardan, sahtecilikten ve terörden nasıl koruyabileceği ile ilgili kapsamlı bilgiler içermektedir.³⁹ Yine en iyi örnekler arasında gösterilen Amerika Birleşik Devletleri'nde de Hazine ve Yabancı Kaynaklar Kontrol Ofisi tarafından detaylı rehberler hazırlanmış ve çevrimiçi olarak kamuya paylaşılmıştır.⁴⁰

Türkiye'nin kâr amacı gütmeyen kuruluşlara sürdürülebilir destek sunma konusundaki eksikliği FATF karşılıklı değerlendirme raporlarında vurgulanmıştır.⁴¹ MASAK tarafından "Kâr Amacı

³⁶ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 6 (a) (ii).

³⁷ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 6 (a) (iii) ve par. 6 (a) (iv).

³⁸ Best Practices: Combating the Abuse of Non-Profit Organisations (Recommendation 8) (June 2015), par. 27.

³⁹ Beş bölümden oluşan bu rehber şuradan erişilebilir:

<https://www.gov.uk/government/collections/protecting-charities-from-harm-compliance-toolkit>

⁴⁰ Bu rehberlerin bir derlemesine şuradan erişilebilir:

<https://www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/Pages/protecting-index.aspx>

⁴¹ Third Mutual Evaluation Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: Turkey (23 February 2007), s. 117; Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Turkey Mutual Evaluation Report (December 2019), s. 179.

Gütmeyen Kuruluşların Terörün Finansmanı Amacıyla Kötüye Kullanılmalarının Önlenmesine Yönelik Rehber” ilk olarak 2009 yılında yayınlanmış, daha sonra 2019 yılında güncellenmiştir. Çevrimiçi olarak ulaşılabilen 29 sayfalık rehberin oldukça küçük bir bölümü doğrudan kâr amacı gütmeyen kuruluşlarca alınabilecek tedbirlere ayrılmıştır.

İzleme ve Denetim

Tavsiye 8 ülkelerin kâr amacı gütmeyen kuruluşları etkili bir şekilde denetlemesi ve izlemesini de tavsiye etmektedir. İzleme ve denetimin hedef gözetilen bir şekilde ve risk temelli yapılması esastır. Bu açıdan FATF, her durumu kapsayacak tek bir kalıbın mümkün olmadığını ve böyle bir yaklaşımın Tavsiye 1 ile uyumlu olmayacağını belirtmektedir.⁴² Ayrıca izleme ve denetim mekanizmalarının tespit edilen risk ile orantılı olması gerekir. FATF’ye göre, orantılı olmayan tedbirlerin uygulanması ve sektörün gereğinden fazla denetlenmesi risk altında olmayan kuruluşlara ölçüsüz bir külfet getirebilir ve meşru yardım faaliyetlerini rahatsız edebilir ya da caydırabilir.⁴³

FATF, tespit edilen risklere göre kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik şu tedbirleri önermektedir: i) lisans ya da kayıt olma zorunluluğu, ii) faaliyetlerin amacı ve faaliyetleri yürüten kişilerle ilgili bilgi sunma zorunluluğu, iii) gelir ve harcamaları detaylı olarak gösteren yıllık finansal bildirimde bulunma, iv) fonların kuruluş amacına uygun harcanıp harcanmadığının kontrol edilmesi, v) yararlanıcıların ve ortak kuruluşların kimliklerini doğrulama ve vi) yerel ve uluslararası para transferi kayıtlarının en az beş yıl boyunca saklanması.⁴⁴ Bu tedbirlere risk temelli bir yaklaşım ile karar verilmesi esastır. Bu açıdan düşük riskli ya da hiç risk taşımayan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için detaylı kayıt prosedürleri, ek raporlama gereklilikleri, terörle mücadele sorumlusu bir görevli atama gerekliliği ve kuruluşun dış denetime tabi tutulması gibi tedbirlerin uygulanması uygun olmayacaktır.⁴⁵

⁴² Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 6 (b).

⁴³ Best Practices: Combating the Abuse of Non-Profit Organisations (Recommendation 8) (June 2015), par. 32 (a).

⁴⁴ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 6 (b).

⁴⁵ Best Practices: Combating the Abuse of Non-Profit Organisations (Recommendation 8) (June 2015), par. 24.

İzleme ve denetim, ihlallerin varlığı halinde “etkili, orantılı ve caydırıcı” yaptırımların uygulanmasını da gerektirmektedir. Bu yaptırımlar, hesapların dondurulması, yöneticilerin azli, para cezaları, lisansın ya da kaydın geri çekilmesi şeklinde çeşitli şekillerde olabilir. Bu yaptırımların uygulanması, kâr amacı gütmeyen kuruluşlara ve bu kuruluşlar yerine hareket eden kişilere yönelik adli ya da idari işlemlerin uygulanmasını önlememektedir.⁴⁶

İzleme ve denetimin en önemli amacı kâr amacı gütmeyen kuruluşların işleyişinde hesap verebilirlik, doğruluk ve kamu güveninin sağlanmasıdır. Bu mutlaka denetimlerin sıklaştırılmasını ve yaptırımların ağır olmasını gerektirmemektedir. Örneğin, İsveç denetimleri gönüllük esasına göre yapmaktadır ve sınırlı olarak yalnızca yardım faaliyetinde bulunan kuruluşların finansal bildirimde bulunmasını istemektedir. FATF, İsveç’in düzenlemelerini hesap verebilirlik, doğruluk ve kamu güveni açısından başarılı bulmuş ve İsveç’i Tavsiye 8 açısından “çoğunlukla uyumlu” olarak notlandırmıştır.⁴⁷

Hedef Gözetilen Finansal Yaptırımlar ve Terörün Finansmanı

BMGK, Birleşmiş Milletler Şartı’nın 41. maddesine göre uluslararası barış ve güvenliği korumak ve yeniden tesis etmek amacıyla kuvvet kullanmayı içermeyen zorlayıcı tedbirler alabilir. Bu kapsamda BMGK, 1966 yılından itibaren içlerinde eski Yugoslavya, Güney Afrika, Irak, İran ve Libya’nın da bulunduğu 30 ülkeye yönelik yaptırım rejimi uygulamıştır.

1999 yılına gelindiğinde bu sefer terörün finansmanı ile mücadele kapsamında kişi ve oluşumlara yönelik hedef gözetilen finansal yaptırımlar uygulamaya konulmuştur. 1267 (1999) sayılı Karar ile üye devletlere “Taliban tarafından dolaylı veya doğrudan kontrol edilen ya da sahip olunan mülkten doğan fonlar da dahil olmak üzere Komite tarafından belirlenen fonları ve diğer finansal kaynakları dondurmak” yükümlülüğü getirilmiştir.⁴⁸ Bu karar ile ayrıca yaptırım uygulanacak kişi ve oluşumların listesini hazırlamakla görevli bir Yaptırımlar

⁴⁶ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 6 (b).

⁴⁷ Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Sweden Mutual Evaluation Report (April 2017), s. 157-160.

⁴⁸ UNSC Resolution 1267 (1999) S/RES/1267 (1999), par. 4 (b).

Komitesi (1267 Komitesi) oluşturulmuştur.⁴⁹ Takip eden kararlar yaptırım rejimini El Kaide⁵⁰ ve IŞİD⁵¹ ile ilişkili kişi ve oluşumların mal varlığının dondurulmasını da kapsayacak şekilde genişletmiştir.

Terörün finansmanı konusunda hedef gözeten finansal yaptırımlar rejimi 1373 (2001) sayılı Karar ile daha geniş bir uygulama alanına kavuşmuştur. Belirli kişi ve örgütlerle sınırlı olan kararlardan daha geniş bir biçimde 1373 sayılı Karar, terörün finansmanını engellemek,⁵² cezalandırmak⁵³ ve “terörist eylemlerde bulunan ya da bulunmaya teşebbüs eden veya terörist eylemlerin gerçekleştirilmesine katılan ya da bunları kolaylaştıran kişilerin; bu kişilerce dolaylı ya da doğrudan sahip olunan veya kontrol edilen oluşumların ve bu kişiler ve organlar adına ya da onların emrinde hareket eden kişi ve organların fon, finansal varlık ve ekonomik kaynaklarını gecikmeksizin dondurmak” yükümlülüğünü getirmektedir.⁵⁴ 1373 sayılı Karar ile getirilen yaptırım rejiminin önemli bir özelliği, devletlerin 1267/1988 Komitesi tarafından güncellenen liste dışında terörü finanse ettiklerini resen belirledikleri kişi ve oluşumlara da yaptırım uygulayabilecek olmasıdır.

FATF tarafından kabul edilen Tavsiye 6, ülkeleri terörizm ve terörün finansmanının önlenmesine yönelik BMGK kararlarını uygulamaya davet etmektedir. Bu kapsamda 1267 (1999) sayılı Karar gereği BMGK tarafından belirlenen ya da 1373 (2001) sayılı Karar gereği ülkelerin kendi belirledikleri ya da başka bir ülkenin yaptırım uygulanmasını önerdiği kişilerin varlıklarını gecikmeksizin dondurmaları istenmektedir.

FATF, Tavsiye 6 ile uygulanması istenen hedef gözeten finansal yaptırımların önleyici tedbir niteliğinde olduğunu ve bir mahkeme kararı veya davanın varlığının ön koşul olmadığını

⁴⁹ UNSC Resolution 1267 (1999) S/RES/1267 (1999), par. 6.

⁵⁰ UNSC Resolution 1333 (2000) S/RES/1333 (2000), par. 8 (c).; UNSC Resolution 1617 (2005) S/RES/1617 (2005), par. 1.; UNSC Resolution 1989 (2011) S/RES/1989 (2011), par. 1 (a).

⁵¹ UNSC Resolution 2253 (2015) S/RES/2253 (2015), par. 2 (a).

⁵² UNSC Resolution 1373 (2001) S/RES/1373 (2001), par. 1 (a).

⁵³ UNSC Resolution 1373 (2001) S/RES/1373 (2001), par. 1 (b).

⁵⁴ UNSC Resolution 1373 (2001) S/RES/1373 (2001), par. 1 (c).

belirtmektedir.⁵⁵ Kişi ya da oluşumun belirlenmesi kararı idari bir organ tarafından daha sonra ülkenin idari hukukuna tabi olacak ve *ex parte* alınan bir karar olabileceği gibi, bir yargı makamı tarafından yine *ex parte* alınan ve icrai niteliğe sahip bir karar da olabilir.⁵⁶

FATF'ye göre ülkelerin 1267 ve 1373 sayılı Karar ile uyumlu davranmak için şu adımları atmaları gereklidir. İlk olarak, 1267 sayılı Kararda belirtilen kriterleri sağladığını düşündükleri kişi ya da oluşumların listeye eklenmelerini önerecek ve 1373 sayılı Kararda belirtilen kriterleri sağladığına inandıkları kişileri tespit edecek yetkili bir makam ya da mahkeme oluşturmaları gereklidir.⁵⁷ 1267/1988 Komitesi'ne yapılacak önerilerde “makul şüphe” kriterinin uygulanması önerilmektedir. 1373 sayılı Karar gereği ülkelerin kişi ve oluşumları resen tespit etmeleri halinde ya da başka bir ülkenin önerisi söz konusu olduğunda yetkili makam, kendi hukuk sistemlerinde makul şüphe kriterine denk gelen standardı uygulamalıdır.⁵⁸

İkinci olarak, ülkeler 1267 sayılı Karar ve bu kararı takip eden diğer BMGK Kararları gereği listeye eklenen ya da 1373 sayılı Karar gereği kendi tespit ettikleri veya başka bir ülkenin önerdiği kişi ya da oluşumlar hakkında *gecikmeksizin* mal varlığının ve fonların dondurulması işlemini hayata geçirmelidir.⁵⁹ FATF, tedbirin 1267 sayılı Karar gereği hareket edildiğinde saatler içerisinde, 1373 sayılı Karar gereği hareket edildiğinde ise makul şüphe oluşur oluşmaz alınmasını istemektedir.⁶⁰ Üçüncü olarak, ülkeler kişi ve oluşumların yaptırımlar listesinden çıkarılması için 1267/1988 Komitesi'ne öneride bulunmalı; Komite'nin listeden

⁵⁵ Interpretive Note to Recommendation 6 (Targeted Financial Sanctions Related to Terrorism and Terrorist Financing, par. 2.

⁵⁶ International Best practices Targeted Financial Sanctions Related to Terrorism and Terrorist Financing (Recommendation 6) (June 2013), par. 7.

⁵⁷ Interpretive Note to Recommendation 6 (Targeted Financial Sanctions Related to Terrorism and Terrorist Financing, par. 4 (a).

⁵⁸ Interpretive Note to Recommendation 6 (Targeted Financial Sanctions Related to Terrorism and Terrorist Financing, par. 4 (d).

⁵⁹ Interpretive Note to Recommendation 6 (Targeted Financial Sanctions Related to Terrorism and Terrorist Financing, par. 5.

⁶⁰ International Best practices Targeted Financial Sanctions Related to Terrorism and Terrorist Financing (Recommendation 6) (June 2013), par. 22

çıkarma işlemi yapması halinde malvarlığının dondurulması işlemine son vermelidir.⁶¹ 1373 sayılı Karar gereği hareket edildiğinde ise ülkeler, malvarlığının dondurulması işleminin geri alınması ve kişilerin listeden çıkarılması için mekanizmalara sahip olmalıdır. Bu aynı zamanda terörü finanse ettikleri tespit edilen kişilerin bu tespit kararının gözden geçirilmesini talep edebilecekleri usullere sahip olmalarını da gerektirir.⁶²

FATF, Türkiye hakkındaki 2019 yılı Karşılıklı Değerlendirme Raporu'nda Birleşmiş Milletler listelerinin Cumhurbaşkanı tarafından onaylanması gerekliliğinin gecikmeye sebep olduğunu ve Türkiye'nin 1267 sayılı Karar gereği BMGK'ye önerilerde bulunmak ve 1373 sayılı Karar gereği resen kişi ve oluşumları tespit etmek için gerekli mekanizmalara sahip olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle Tavsiye 6 yönünden Türkiye'yi "kısmen uyumlu" olarak notlandırmıştır.⁶³

BMGK Kararları, FATF Tavsiyeleri ve İnsan Hakları Hukuku

BMGK Kararları ve FATF Tavsiyeleri gereğince kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik kayıt, raporlama, izleme ve denetim gibi tedbirlerin uygulanması ve kişi ve oluşumlara yönelik herhangi bir mahkeme kararı olmaksızın ve haber vermeksizin malvarlığının dondurulması tedbiri uygulanmasının örgütlenme özgürlüğü, mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkı bakımından sınırlayıcı etkisi endişe konusu olmuştur. BMGK hedef gözetken yaptırımlara maruz kalan kişilerin açtığı davalarda hem ulusal⁶⁴ hem de uluslararası⁶⁵ yargı

⁶¹ Interpretive Note to Recommendation 6 (Targeted Financial Sanctions Related to Terrorism and Terrorist Financing, par. 7.

⁶² Interpretive Note to Recommendation 6 (Targeted Financial Sanctions Related to Terrorism and Terrorist Financing, par. 8.

⁶³ Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Turkey Mutual Evaluation Report (December 2019), s. 174.

⁶⁴ Federal Court of Canada, *Abdelrazik v. Canada* (Minister of Foreign Affairs), 2009 FC 580, Judgment, June 4, 2009; Supreme Court of the United Kingdom, *HM Treasury v. Ahmed*, [2010] UKSC 2, [2010] 2 WLR 378, Judgment, Jan. 27, 2010

⁶⁵ Human Rights Committee, *Sayadi and Vinck v. Belgium*, No. 1472/2006, CCPR/C/94/D/1472/2006; Joined Cases C-402/05 P and C-415/05 P *Yassin Abdullah Kadi and Al Barakaat International Foundation v Council of the European Union and Commission of the European Communities*, Judgment of the Court (Grand Chamber), 3 September 2008.

organları tarafından temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği kararı verilmiştir. Ayrıca Birleşmiş Milletler Örgütlenme Özgürlüğü Özel Raportörü, FATF’yi örgütlenme özgürlüğünü koruma adına gerekli adımları atmamakla eleştirmiş ve Tavsiye 8’nin devletler tarafından kötüye kullanıldığına işaret etmiştir.⁶⁶ Benzer eleştiriler İnsan Hakları Savunucularının Durumu Özel Raportörü ve Terörle Mücadelede İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması Özel Raportörü tarafından da dile getirilmiştir.⁶⁷

Terörün finansmanı ile mücadele edilmesi gerekliliği devletlerin uluslararası insan hakları hukukundan doğan yükümlülüklerini ortadan kaldırmamaktadır. Öncelikle terörün finansmanının cezalandırılmasını ele alan en önemli belgelerden biri olan ve Türkiye’nin de Haziran 2002’den itibaren taraf olduğu Terörizmin Finansmanın Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme’nin 17. maddesi, sözleşme uyarınca hakkında işlem yapılan herkesin “toprağında bulunduğu devletin mevzuatında öngörülen her türlü temel hak ve güvencelerden yararlanma ve uluslararası insan hakları hukuku da dahil olmak üzere, uluslararası hukuk hükümlerini içerecek şekilde adil muamele güvencesine sahip olma hakkı” olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde 21. madde, sözleşmenin hiçbir hükmünün, “devletlerin ve kişilerin başta Birleşmiş Milletler Şartı’nın uluslararası insancıl hukukun ve ilgili diğer sözleşmelerin amaçları olmak üzere, devletlerin ve bireylerin uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer hak, yükümlülük ve sorumluluklarını” etkilemeyeceğini belirtmektedir.

Uluslararası insan hakları yükümlülükleri terörün finansmanına ilişkin BMGK Kararları ve FATF Tavsiyelerinde de yer almaktadır. BMGK 2129 sayılı Kararı’nda devletlerin terörizmle mücadele amacıyla aldıkları tedbirlerin uluslararası insan hakları hukuku yükümlülükleriyle uyumlu olması gerektiğini belirtmiş ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların kötüye kullanılmasını önleme konusunda ifade ve örgütlenme özgürlüğü ve din ve vicdan özgürlüğünün önemine vurgu yapmıştır.⁶⁸ Benzer şekilde FATF de hem kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörün finansmanı riskinden korunması tedbirlerinin hem de hedef gözetken

⁶⁶ Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association, Maina Kiai, A/HRC/23/39 (24 April 2013), par. 25.

⁶⁷ Serbia’s anti-terrorism laws being misused to target and curb work of NGOs, UN human rights experts warn (11 November 2020)

<https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26492&LangID=E>

⁶⁸ UNSC Resolution 2129 S/RES/2129 (2013).

finansal yaptırımların uluslararası insan hakları hukuku yükümlülükleri ile uyumlu olması gerektiğini belirtmiştir.⁶⁹

BMGK Kararları, FATF Tavsiyeleri ve uluslararası insan hakları sözleşmelerinden doğan yükümlülükler arasındaki ilişkinin nasıl değerlendirilmesi gerektiği, BM Şartı'nın 103. maddesi açısından da değerlendirilmelidir. Bu madde, BM Şartı'ndan doğan yükümlülüklerin başka herhangi bir sözleşmeden doğan bir yükümlülük ile çatışması durumunda ilkinin üstün geleceğini ifade etmektedir. BM Şartı'nın 25. maddesine göre üye devletler BMGK'nin kararlarını uygulamakla yükümlüdür. Bu nedenle Uluslararası Adalet Divanı 103. maddeyi BMGK Kararlarından kaynaklanan yükümlülükleri de kapsayacak şekilde yorumlamaktadır.⁷⁰ FATF Tavsiyeleri ise uluslararası kabul gören standartlar sunmakla beraber hukuken bağlayıcı değildir. Ancak BMGK, BM Şartı Bölüm VII uyarınca verdiği pek çok kararda devletleri FATF Tavsiyelerine uymaya davet etmiştir.⁷¹

Dolayısıyla ilk bakışta BMGK Kararları ve FATF Tavsiyelerinin uluslararası insan hakları sözleşmeleri ile çatışması durumunda bu sözleşmeler karşısında öncelikli olacağı ya da üstün geleceği şeklinde yorum yapılabilir. Ancak uluslararası insan hakları hukuku uygulamasına bakıldığında bu yorumun hatalı olduğu görülecektir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Al Jeddah/Birleşik Krallık* kararında BMGK'nin devletlere insan hakları yükümlülüklerini ihlal edecek bir yükümlülük yüklemeyeceği yönünde bir varsayımda bulunmak gerektiğini belirtmiştir. AIHM'e göre,

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı açısından bir belirsizlik söz konusu olduğunda Mahkeme, Sözleşme'nin gereklilikleri ile en uyumlu olan ve yükümlülük çatışmasından kaçınan yorumu seçmelidir. Birleşmiş Milletler'in insan haklarının geliştirilmesi ve teşvik edilmesi konusundaki rolü düşünüldüğünde, Güvenlik

⁶⁹ Interpretive Note to Recommendation 8 (Non-Profit Organisations), par. 2; Interpretive Note to Recommendation 6 (Targeted Financial Sanctions Related to Terrorism and Terrorist Financing, par. 2.

⁷⁰ Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention Arising from the Aerial Incident at Lockerbie (Libyan Arab Jamahiriya v. United States of America and Libyan Arab Jamahiriya v. United Kingdom), ICJ Reports 1992, par. 39.

⁷¹ UNSC Resolution 1989 (2011), par. 41; UNSC Resolution 2482, S/RES/2482 (2019), par. 9; UNSC Resolution 2462, S/RES/2462 (2019), par. 23; UNSC Resolution 2368, S/RES/2368 (2017), par. 17; UNSC Resolution 2083, S/RES/2083 (2012), par. 43.

*Konseyi'nin devletlerin insan hakları yükümlülükleri ile çatışacak tedbirler almasını istediğinde bunu açık ve anlaşılır bir dille yapması beklenir.*⁷²

Aslında 1267 sayılı Karar açıkça mevcut insan hakları yükümlülüklerine rağmen devletleri sayılan yaptırımları uygulamakla yükümlü kılmaktadır. Bu açıdan BMGK'nin insan hakları yükümlülükleri ile uyumlu davranacağı varsayımının geçerli olmadığı söylenebilir.⁷³ Buna rağmen AİHM, hakkında hedef gözetilen yaptırım uygulanan bireylerin yaptığı başvurularda devletlerin BMGK kararlarına uymak zorunluluğunda oldukları yönündeki genel savunmalarını haksız bulmuştur. *Nada/İsviçre* kararında AİHM, İsviçre'nin BMGK Kararı'nı hangi koşullarda uygulayacağı konusunda bir serbestiye sahip olduğunu belirtmiştir.⁷⁴ AİHM'e göre, İsviçre BM Şartı'ndan doğan yükümlülükler ile AİHS yükümlülüklerini uyumlaştırmak için çaba gösterdiğini kanıtlayamamıştır.⁷⁵ Benzer şekilde *Al Dulimi/İsviçre* kararında da AİHM, İsviçre'nin yaptırımlar rejimini başvuru sahipleri keyfilikten koruyacak şekilde uygulama konusunda başarılı olamadığına karar vermiştir.⁷⁶ Sonuç olarak AİHM, BMGK Kararları ile AİHS yükümlülükleri arasında ilkinin üstün olduğu hiyerarşik bir ilişki kurmaktan kaçınmıştır.

Sonuç: 7262 Sayılı Kanunun Değerlendirilmesi

BMGK Kararları, FATF Tavsiyeleri ve bunların insan hakları hukuku yükümlülükleri ile ilişkisi ışığında 7262 sayılı Kanun ile ilgili şu sonuçlara varılabilir. İlk olarak, Dernekler Kanunu'nda yapılan değişiklik ile 6415 sayılı Kanun kapsamındaki suçlardan dolayı kovuşturma başlatılması halinde görevden uzaklaştırma ve derneği faaliyetten alıkoyma tedbirine başvurulabilecektir. Her ne kadar FATF, 6415 sayılı Kanun kapsamındaki suçların Tavsiye 5 ile uyumlu olduğuna karar verse de bu suçlar arasında sayılan terör suçlarının özellikle Türk Ceza Kanunu 314. maddenin geçmişte insan hakları yükümlülüklerine aykırı

⁷² ECHR, *Al Jeddah v. United Kingdom*, No: 27021/08, 7 July 2011.

⁷³ 1267 (1999) sayılı Kararın 7. paragrafı şu şekildedir: BMGK, "devletleri herhangi bir uluslararası sözleşme ile yüklenen herhangi bir hak ya da yükümlülüğe rağmen bu kararın hükümleriyle sıkı uyum içinde hareket etmeye davet eder."

⁷⁴ ECHR, *Nada v. Switzerland*, No. 10593/08, 12 September 2012, par. 180.

⁷⁵ ECHR, *Nada v. Switzerland*, No. 10593/08, 12 September 2012, par. 197.

⁷⁶ ECHR, *Al Dulimi and Montana Management Inc. v. Switzerland*, No. 5809/08, 21 June 2016, par. 149.

bir biçimde yorumlanması,⁷⁷ terörizmin finansmanı suçunun uygulanması açısından da endişeye yol açmaktadır.

İkinci olarak, 7262 sayılı Kanunun Dernekler Kanunu ve Yardım Toplama Kanunu'nda yaptığı değişiklikler izin, izleme ve denetim tedbirleri ile sınırlıdır ve bu haliyle FATF tarafından üstünde durulan kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörün finansmanı amacıyla kötüye kullanılmasını önleyecek etkili yaklaşımın yalnızca bir ayağını temsil etmektedir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşların kendi risklerini anlamaları ve bunlarla mücadele etmeleri için devletin sürdürülebilir desteğini almaları şarttır. Türkiye'nin bu konudaki eksikliklerinin 2019 yılı Karşılıklı Değerlendirme Raporu'nda vurgulandığı düşünüldüğünde, sürdürülebilir desteğin bir yıllık süre içerisinde sağlanabildiğini düşünmek güçtür. Kanunun kısa bir süre içerisinde ve sivil toplum ile istişare yürütülemeden kabul edilmiş olması da FATF Tavsiyelerinde dile getirilen karşılıklı diyalog gerekliliğinin uygulanmadığını göstermektedir.

Üçüncü olarak, FATF Tavsiye 8 kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik yaklaşımın risk temelli olmasını şart koşmaktadır. 7262 sayılı Kanun'da bu yaklaşımın göstergesi sayılabilecek tek değişiklik, Dernekler Kanunu 19. maddeye eklenen "bu denetimlerin yapılacak risk değerlendirmelerine göre üç yılı geçmeyecek şekilde her yıl yapılması esastır" cümlesidir. Ancak bu cümle, risk değerlendirmesinin denetimlerin sıklığını belirleyeceğini ifade etmektedir. Halbuki FATF Tavsiyeleri, izleme ve denetime tabi olacak kâr amacı gütmeyen kuruluşların belirlenmesinde ve denetim ve yaptırım türlerinin belirlenmesinde de riskin esas alınmasını gerektirmektedir. Risk altında olmayan ya da düşük riskli kuruluşların yüksek risk altında olan kuruluşlar ile aynı kurallara tabi olması FATF Tavsiyelerine aykırıdır. FATF Karşılıklı Değerlendirme Raporu'na yansıyan 2018 Ulusal Risk Değerlendirmesi'nde özellikle ülkenin güneyindeki çatışmalara yakın olan insani yardım kuruluşlarının risk altında olduğu bulgusu Kanuna yansımamıştır.

Dördüncü olarak, Türkiye net bir kâr amacı gütmeyen kuruluş tanımı yapmamaktadır. Pek çok devlet risk değerlendirmesi sonrasında özellikle yurtdışına yardım sağlayan hayır kuruluşlarının FATF tanımına girdiğine karar vermiştir. Türkiye ise 7262 sayılı Kanun ile

⁷⁷ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) Opinion on Articles 216, 299, 301 And 314 of the Penal Code of Turkey Adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11-12 March 2016) Opinion No. 831/2015 (15 March 2016), par. 98-107. Ayrıca bkz. ECHR, *Gülcü v. Turkey*, No: 17526/10, 19 January 2016; ECHR, *Işıkkırık v. Turkey*, No: 41226/09, 14 November 2017.

kapsam konusunda bir sınırlamaya gitmemektedir. Bu durum FATF tanımı gereği “*öncelikli olarak para toplamak ve dağıtmak*” işleriyle ilgilenmeyen kuruluşları da sıkı bir denetim, raporlama ve izin alma yükümlülüğü altına sokmaktadır ve bu haliyle düzenleme FATF’nin odaklı yaklaşım ilkesine aykırıdır.

Beşinci olarak, FATF Tavsiye 8 kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik tedbirlerin orantılı olmasını ve meşru kuruluşların faaliyetlerini zorlaştırmamasını tavsiye etmektedir. Orantılılık, risk temelli yaklaşım ile bir arada düşünülmelidir. Ulusal Risk Değerlendirmesi’nin kamuoyuyla paylaşılmadığı düşünüldüğünde, Dernekler Kanunu ve Yardım Toplama Kanunu’nda yapılan değişiklikler ile artırılan hapis ve idari para cezalarının hangi riskleri ne ölçüde ortadan kaldıracacağı anlaşılmamaktadır. Kâr amacı gütmeyen kuruluş sektörünün risk temelli ayrıştırılmasının yapılmaması nedeniyle bu yaptırımların düşük risk altında bulunan ya da hiç risk taşımayan kuruluşlara uygulanması orantılılık ilkesine aykırı olacaktır.

Altıncı olarak, kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik tedbirler yalnızca terörün finansmanı ile mücadele edilmesi ile sınırlıdır. Dernekler Kanunu’nun 3. maddesindeki değişikliklerle dernek kurma hakkına getirilen sınırlamada uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarından mahkumiyetin de kapsama alınması ile Tavsiye 8’in kapsamı dışına çıkmıştır.

Yedinci olarak, Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun malvarlığının dondurulmasına ilişkin hükümleri BMGK Kararları ve FATF Tavsiyeleri ile uyumludur. Hedef gözetilen finansal yaptırımlar rejimine göre malvarlığı dondurulması kararının bir mahkeme kararına dayanması gerekli değildir. Bu nedenle 7262 sayılı Kanunun yaptığı değişiklikler ile kişi ve kuruluşların yurt içindeki malvarlığı dondurma kararının İçişleri Bakanı ve Hazine ve Maliye Bakanı tarafından alınması tek başına aykırılık oluşturmamaktadır. Ayrıca makul şüphe kriterinin kabul edilmesi ve kişi veya kuruluşlara karara yönelik itiraz hakkı tanınması da FATF Tavsiyeleri ile uyumludur.

Son olarak, BMGK Kararları ve FATF Tavsiyelerine uyma yükümlülüğü insan hakları hukuku yükümlülüklerinden üstün değildir. Türkiye’nin bu kararları ve tavsiyeleri, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nden kaynaklanan örgütlenme özgürlüğü, adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkına saygı gösterme yükümlülüğü ile uyum içinde uygulaması gerekir. BMGK ve FATF de alınan tedbirlerin insan hakları ile uyumlu olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Tablo: 7262 Sayılı Kanun ile ilgili BMGK Kararları ve FATF Tavsiyeleri

7262 Sayılı Kanun	BMGK Kararları	FATF Tavsiyeleri		Konu
		2012 Sonrası	2012 Öncesi	
Madde 1-6	Kuzey Kore Demokratik Cumhuriyeti ile ilgili 1718 (2006), 2087 (2013), 2094 (2013) ve 2270 (2016) sayılı Kararlar İran İslam Cumhuriyeti ile ilgili 2231 (2015) sayılı Karar	Tavsiye 7	-	Kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanına ilişkin hedef gözetilen finansal yaptırımlar
Madde 7-17	-	Tavsiye 8	Özel Tavsiye VIII	Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar
Madde 18 ve 24	-	Tavsiye 4	Tavsiye 3	Müsadere ve geçici tedbirler
Madde 19, 35 ve 36	-	Tavsiye 5	Özel Tavsiye II	Terörizmin finansmanı suçu
Madde 20	-	Tavsiye 22 ve 23	Tavsiye 12 ve 16	Finansal olmayan belirli iş ve meslekler
Madde 21	-	Tavsiye 10	Tavsiye 5	Müşterinin Tanınması
Madde 22	-	Tavsiye 18	Tavsiye 15 ve 22	İç Kontroller ve Yurt Dışı Şube ve Bağlı Kuruluşlar
Madde 23 ve 25	-	Tavsiye 35	Tavsiye 17	Yaptırımlar
Madde 27-34	-	Tavsiye 24	Tavsiye 33	Tüzel kişilerde şeffaflık ve gerçek faydalanıcılık
Madde 35 ve 37-42	Taliban, El Kaide ve Usame bin Ladin ile ilgili 1267 (1999), 1988 (2011), 1989 (2011) sayılı ve takip eden kararlar İŞİD ile ilgili 2253 (2015) sayılı Karar Genel yaptırımlar içeren 1373 (2001) sayılı Karar	Tavsiye 6	Özel Tavsiye III	Terörün ve terörizmin finansmanı ile ilgili hedef gözetilen finansal yaptırımlar

Faydalı Bağlantılar

International Standards On Combating Money Laundering And The Financing Of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations (Updated October 2020) <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

Best Practices: Combating the Abuse of Non-Profit Organisations (Recommendation 8) (June 2015) <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/BPP-combating-abuse-non-profit-organisations.pdf>

FATF Report: Risk of Terrorist Abuse in Non-Profit Organisations (June 2014) <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Risk-of-terrorist-abuse-in-non-profit-organisations.pdf>

International Best Practices Targeted Financial Sanctions Related to Terrorism and Terrorist Financing (Recommendation 6) (June 2013) <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/BPP-Fin-Sanctions-TF-R6.pdf>

Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Turkey Mutual Evaluation Report (December 2019) <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/Mutual-Evaluation-Report-Turkey-2019.pdf>

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, *Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörün Finansmanı Amacıyla Suistimalinin Önlenmesine Yönelik Rehber* (2019) Şuradan erişilebilir: https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_1103_250619/terorun-finansmani-amaciyla-suistimalinin-onlenmesine-yonelik-rehber-turkce.pdf

UNSC Resolution 1267 (1999) S/RES/1267 (1999) <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1267>

UNSC Resolution 1373 (2001) S/RES/1373 (2001) <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1373>